

LIETKOOPSĄJUNGOS VISUOMENINIO MAITINIMO ĮMONIŲ RENTABILUMO KĖTĪMAS 1971—1978 METAIS

V. VENGRAUSKAS

Visuomeninio maitinimo rentabilumo klausimas jau daug metų yra labai aktualus. Jo reikšmė ir vaidmuo ypač padidėjo, įgyvendinant ekonominę reformą. Visuomeninio maitinimo organizacijų, ūkiskaitinių įmonių ekonominio skatinimo fondų apimtis labai priklauso nuo jų rentabilumo.

Naujoji ekonominio skatinimo sistema Lietkoopsąjungos visuomeniniame maitinime baigta diegti 1972 m. Dėl to labai svarbu išanalizuoti Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo rentabilumo lygį pirmaisiais devintojo penkmečio metais (kai naujoji ekonominio skatinimo sistema buvo įgyvendinama plačiu mastu) ir to lygio kitimą, ją įdiegus. Rentabilumo lygio dinamika nagrinėjama laikotarpiu leidžia numatyti jo kitimo artimiausiu metu tendencijas.

Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo pagrindinės ūkinės-finansinės veiklos rodikliams 1971—1978 m. būdingos skirtingos kitimo tendencijos (žr. 1 lentelę). Nagrinėjama laikotarpiu rentabilumas apskritai didėjo, nors 1978 m. buvo mažesnis negu 1970 m. Iš nagrinėjamo laikotarpio ypač išsiskiria devintojo penkmečio metai, kai rentabilumo lygis staigiai sumažėjo (antraisiais jo metais), po to nežymiai padidėjo, o paskutiniaisiais metais vėl sumažėjo. Pirmaisiais trimis dešimtojo penkmečio metais rentabilumo lygis didėjo.

Rentabilumas yra apibendrinantis ūkinės-finansinės veiklos rodiklis, todėl jam įtakos turi apyvartos apimtis ir sudėtis, gamybos ir cirkuliacijos kaštai, bendrosios pajamos. Visi šie rodikliai, taip pat kiti veiksniai tiesiogiai veikia pelno apimtį, kurios santykinė išraiška ir rodo rentabilumo lygį.

Bene labiausiai iš visų ūkinės veiklos rodiklių pakito apyvartos apimtis ir sudėtis. Bendroji apyvarta 1971—1978 metais padidėjo 1,56 karto, o savos gamybos produkcijos apyvarta — 2,14 karto. Vidutinis kasmetinis savos gamybos apyvartos didėjimo tempas buvo 4,3 punkto didesnis už bendrosios apyvartos didėjimo tempą. Daugiau kaip devyni dešimtadaliai bendrosios apyvartos prieaugio nagrinėjama laikotarpiu buvo gauta iš savos gamybos produkcijos. Plečiantis Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo apyvartai, gerėjo ir jos sudėtis. Įvykę reikšmingi apyvartos sudėties koeficientai pakitimai turėjo tiesiogines įtakos kitiems svarbiems ūkinės veiklos rodikliams — gamybos ir cirkuliacijos kaštams bei bendrosioms pajamoms. Mokslinio tyrimo institutų nustatyta, kad, esant dabartiniams prekybinių nuolaidų ir antkainių dydžiams, bendrosios pajamos iš savos gamybos produkcijos yra 1,3 karto didesnės negu iš pirktų prekių¹. Apskaičiuota, kad TSRS prekybos ministerijos sistemos visuomeninio maitinimo bendrųjų pajamų lygis, padidėjęs savos gamybos produkcijos lyginamajam svoriui apyvartoje vienu procentu, padidėja 0,05 punkto, palyginti su apyvarta².

¹ Žr.: Министерство торговли СССР. Методические указания к разработке планов развития торговли. Часть III. Планирование труда, кадров и прибыли.— М., 1978, с. 120.

² Ten pat.

Rodiklis	Matavimo vienetas	Metal									Padidėjo, sumažėjo (+, -) 1978 m., palyginti su 1970 m.
					1973			1976	1977	1978	
1. Bendroji apyvarta	mln. rb	100,0	99,6	102,7	111,7	118,4	126,4	138,3	147,3	156,0	+56,0
iš jos:											
savos gamybos produkcijos apyvarta	mln. rb	44,7	50,2	55,3	62,2	68,1	73,3	82,2	88,3	95,9	+51,2
jos dalis bendrojoje apyvartoje	%	44,7	50,4	53,8	55,7	57,5	58,0	59,4	60,0	61,4	+16,7
2. Bendrųjų pajamų lygis	%	20,10	21,53	21,09	21,22	21,77	21,98	21,82	21,69	21,97	+1,87
iš jų:											
antikainio lygis	%	14,16	15,33	15,08	15,24	15,49	15,45	15,00	14,83	14,80	+0,64
prekybinės nuolaidos lygis	%	6,92	7,32	7,08	7,06	7,43	7,72	7,97	8,06	8,41	+1,49
3. Gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis	%	17,08	18,56	19,36	19,44	19,87	20,32	19,88	19,69	19,79	+2,71
4. Pelno suma iš pagrindinės veiklos	tūkst. rb'	3025	2956	1778	1983	2250	2093	2676	2945	3397	+372
5. Rentabilumas	%	3,02	2,97	1,73	1,78	1,90	1,66	1,94	2,00	2,18	-0,84

Šaltiniai sudaryta, remiantis Lietuopsąjungos centrinės buhalterijos duomenimis.

Taikant šį santykį Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo bendrosioms pajamoms, jų lygis 1978 m., palyginti su 1970 m., galėjo padidėti 0,84 punkto. Iš tikrųjų nagrinėjamu laikotarpiu jų lygis padidėjo 1,87 punkto. Be savos gamybos produkcijos lyginamojo svorio augimo, bendrųjų pajamų dydžiui turėjo įtakos ir kiti veiksniai.

Ukrainos prekybos ir visuomeninio maitinimo mokslinio tyrimo institutas nustatė priklausomybę tarp savos gamybos produkcijos bei gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygio. Priklausomai nuo įmonės, organizacijos vidutinio šių kaštų lygio ir savos gamybos produkcijos dalies apyvartoje gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis gali padidėti nuo 0,08 iki 0,20%, palyginti su apyvarta, pakitus savos gamybos produkcijos daliai apyvartoje vienu procentu. Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo gamybos ir cirkuliacijos kaštų vidurkiui sudarant 0,14%, gautume, kad jų lygis 1978 m., palyginti su 1970 m., galėjo padidėti 2,34 punkto. Nagrinėjamu laikotarpiu jų lygis padidėjo 2,71 punkto. Gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygiui 1971—1978 m. turėjo įtakos ir kiti veiksniai.

Nors minėtų apskaičiavimų rezultatai yra gana sąlygiški (mūsų respublikos sąlygomis ir net Centrosąjungos mastu bendrųjų pajamų, gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygio pakitimai, pakitus savos gamybos produkcijos lyginamajam svoriui apyvartoje vienu procentu, nėra nustatyti), bet aišku, kad, keičiantis savos gamybos produkcijos daliai, gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis didėja sparčiau negu bendrųjų pajamų lygis. Vidutinis kasmetinis tų kaštų sumos didėjimo tempas 1971—1978 m. buvo 7,69%, o bendrųjų pajamų — tik 6,9%. Gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis labai padidėjo 1971 ir 1972 m., o kitais metais, išskyrus 1975 m., jų lygis kito nežymiai. Staigų jų lygio padidėjimą 1971 ir 1972 m. iš esmės galima paaiškinti žymiais apyvartos sudėties kokybiniais poslinkiais. Per dvejus pirmuosius devintojo penkmečio metus savos gamybos produkcijos lyginamojo svorio kasmetinis prieaugio tempas buvo 9,75%, o per vėlesnius šešerius metus — tik 2,2%. Nuo 1973 m. savos gamybos produkcijos dalis bendroje apyvartoje didėjo palyginti tolygiai, dėl to žymesnės įtakos gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygiui (priešingai negu 1971 ir 1972 m.) jau nebeturėjo.

1975 m. visose rajkoopsąjungose baigta įvesti vienetinę premijinę darbo apmokėjimo sistemą konditeriams ir pradėta ją diegti virtuvės darbuotojams. Laikinę sistemą pakeitus vienetine premijine, padidėjo vidutinis vieno virtuvės darbuotojo darbo užmokestis. 1975 m. Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo darbo užmokesčio išlaidos, palyginti su 1974 m., padidėjo 0,54 punkto. Tuo daugiausia ir galima paaiškinti bendrą gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygio išaugimą 1975 m., palyginti su 1974 m.

Augant savos gamybos produkcijos lyginamajam svoriui bendroje Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo apyvartoje, kito ir jos vidinė struktūra (žr. 2 lentelę). Vidinės struktūros kitimas rodo, kad mažėja darbo sąnaudos savos gamybos produkcijai. Savos gamybos produkcijoje mažiau darbo reikalaujančių pusbrikačių, konditerijos, dešrų gaminių, mėsos ir paukštienos (vartojamos patiekalų gamybai) lyginamasis svoris didėja sparčiau už daug darbo reikalaujančių žuvies, daržovių produktų dalį. Bulvių dalis bendroje savos gamybos produkcijoje 1978 m., palyginti su 1970 m., sumažėjo vienu punktu. Nors paskutiniaisiais metais savos gamybos produkcijos procentas bendroje apyvartoje didėjo, tačiau mažėjo jos darbo imlumas, todėl tai jau nebeturėjo didesnės įtakos gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygiui.

Be apyvartos apimties, sudėties, savos gamybos produkcijos vidinės struktūros, pagrindiniams ūkinės-finansinės veiklos rodikliams (iš jų ir gamybos bei cirkuliacijos kaštų lygiui) turėjo įtakos maitinimo įmonių skaičiaus didėjimas, tinklo ir apyvartos struktūros pakitimai (žr. 3 lentelę).

Restoranų gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis, palyginti su kitais įmonių tipais, yra aukščiausias, o specializuotų užkandinių ir bufetų bei virtu-

Savos gamybos produkcijos dalies ir jos vidinės struktūros kitimas 1971—1978 m.

Metal	Savos gamybos produkcijos dalis apyvartoje, %	Savos gamybos produkcija, %					
		pusfabrikažiai, konditerijos, kulinarijos ir dešrų gaminiai	mėsa ir paukštiena, skirta patiekalų gamybai	žuvis	bulvės	daržovės	pagrindinė pietų produkcija
1970	44,7	44,3	10,1	1,0	2,8	3,9	37,9
1971	50,4	45,6	10,5	1,2	2,4	3,6	36,7
1972	53,8	47,3	11,4	1,1	2,2	3,6	34,4
1973	55,7	48,4	11,8	1,3	2,1	3,6	32,8
1974	57,5	50,0	11,1	1,3	1,9	3,5	32,2
1975	58,0	48,3	12,6	1,4	2,1	3,6	32,0
1976	59,4	47,1	13,3	1,6	1,8	3,7	32,5
1977	60,0	46,5	12,9	1,4	1,8	3,9	33,5
1978	61,4	47,2	11,7	1,2	1,8	4,0	34,1

Padidėjo, sumažėjo (+, -)

1978 m.,

palyginti

su 1970 m.

+16,7 +2,9 +1,6 +0,2 +1,0 +0,1 -3,8

Lentelė sudaryta, remiantis Lietkoopsąjungos ekonominio planavimo skyriaus ir visuomeninio maitinimo valdybos duomenimis.

vių — žemiausias. Valgyklų, užkandinių ir kitų įmonių su virtuvėmis vaidmuo nagrinėjamu laikotarpiu padidėjo, o restoranų ir užkandinių, bufetų bei kitų įmonių be virtuvių — sumažėjo.

Mažėjant restoranų vaidmeniui, gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis mažėjo, tuo tarpu mažėjant užkandinių, bufetų ir kitų įmonių be virtuvių vaidmeniui — didėjo.

Gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygį mažino taip pat ir apyvartos, tenkančios vidutiniškai vienai įmonei, didėjimas (žr. 4 lentelę).

Apyvarta vienai įmonei 1978 m., palyginti su 1970 m., sumažėjo užkandinėse, bufetuose ir kitose įmonėse be virtuvių, o apyvarta vienai vietai — visų tipų įmonėse, išskyrus restoranus. Apyvartos, tenkančios vienai vietai, mažėjimas atskirų tipų įmonėse yra susijęs su savos gamybos produkcijos apyvartos lyginamojo svorio augimo jų bendroje apyvartoje bei apyvartos struktūros pasikeitimu. Apyvartos, tenkančios vienai vietai, mažėjimas valgyklose, užkandinėse ir kitose įmonėse su virtuvėmis lėtino gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygio augimo tempus, didėję šių tipų vienos įmonės apyvartos apimčiai.

Veikiant šiems bei kitiems minėtiems veiksniams, gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis paskutiniiais nagrinėjamo laikotarpio metais pasikeitė labai nežymiai. Taigi didesnę įtaką visuomeninio maitinimo rentabilumo lygiui 1971—1974 m. turėjo ne gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygis, bet bendrųjų pajamų lygio kitimas. Daugiau kaip 2/3 visų Lietkoopsąjungos bendrųjų pajamų sudaro realizuotas antkainis.

Antkainio lygis nuo 1975 m. nuolat mažėjo, o iki tol jam buvo būdinga didėjimo tendencija. Antkainio dydis yra diferencijuotas priklausomai nuo visuomeninio maitinimo įmonių kategorijos. Reikia pažymėti, kad mūsų respublikos (taigi ir vartotojų kooperacijos) visuomeniniam maitinimui, palyginti su kitomis sąjunginėmis respublikomis, yra taikomi mažiausi antkainiai. Be to, respublikos vartotojų kooperacijoje savos gamybos produkcijai naudojamiems produktams ir žaliavoms tos pačios kategorijos vie-

Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo tinklo
ir jo apyvartos struktūros pasikeitimas
1978 m., palyginti su 1970 m. (%)

Rodikliai	Įmonių tipai			
	restoranai	valgyklos	užkandinės ir kitos įmonės su virtuvėmis	užkandinės, bu- fetai ir kitos įmonės be virtū- vių
1. Įmonės	-0,9	+1,1	+1,2	-1,4
2. Vietos	-4,9	+4,5	+1,6	-1,2
3. Apyvarta	-3,5	+4,9	+2,5	-3,9

Lentelė sudaryta, remiantis Lietkoopsąjungos ekonominio planavimo skyriaus duomenimis. Įmonių ir vietų skaičiaus struktūra apskaičiuota metų pabaigai, o apyvartos struktūra – iš IV ketvirčio apyvartos.

Vidutinis apyvartos, tenkančios atskirų tipų įmonėms
ir vienai jose esančiai vietai, pasikeitimas
1978 m., palyginti su 1970 m. (%)

Rodikliai	Įmonių tipai			
			užkandinės ir ki- tos įmonės su virtuvėmis	užkandinės, bufe- tai ir kitos įmo- nės be virtuvių
1. Apyvarta, tenkanti vienai įmonei	+10,1	+14,1	+30,8	-8,4
2. Apyvarta, tenkanti vienai vietai	+10,7	- 7,8	-3,7	-27,1

Lentelė sudaryta, remiantis Lietkoopsąjungos ekonominio planavimo skyriaus duomenimis. Apyvarta, tenkanti vienai įmonei ir vienai vietai, apskaičiuota iš IV ketvirčio apyvartos.

netuose yra taikomi vienodi antkainiai. Tuo tarpu Centrosąjunga rekomenduoja labiau diferencijuotus ribinius antkainius žaliavoms ir produktams, naudojamiems savos gamybos produkcijai.

Vartojant vieningus antkainius, lengviau apskaičiuoti patiekalų pardavimo kainas, realizuoto antkainio sumą. Kita vertus, jie skatina maitinimo įmones gaminti mažiau darbo reikalaujančius, bet brangesnius patiekalus, nes tokiu būdu joms ne tik lengviau įvykdyti savos gamybos produkcijos planus, bet ir gauti maksimalią realizuoto antkainio sumą, o dėl to nukentčia vartotojų interesai. Todėl būtų tikslinga, kad ir Lietkoopsąjunga taikytų Centrosąjungos rekomenduotą antkainių sistemą.

Realizuoto antkainio iš savos gamybos produkcijos suma priklauso ir nuo įmonės kategorijos. Kuo didesnė jos dalis bus realizuojama pirmos kategorijos pirmos ir antros eilės bei antros kategorijos įmonėse, tuo realizuoto antkainio suma bus didesnė. Iš tikrųjų daugiausia savos gamybos produkcijos yra realizuojama trečios kategorijos įmonėse, kur antkainio dydis yra mažiausias. Kaip matėme iš 3 lentelės duomenų, nagrinėjamu laikotarpiu Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo tinklo ir jo apyvartos struktūroje įvyko nemažų pakitimų. Teigiami kokybiniai tinklo ir jo apyvartos struktūros poslinkiai, esant kitoms sąlygoms toms pačioms, mažino realizuoto antkainio lygį.

Be savos gamybos produkcijos, nemažą Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo apyvartos dalį sudaro pirktos prekės. Kai kurios iš jų (duona ir jos gaminiai, tabako gaminiai, degtukai, vaisių ir uogų sultys, taip pat konditerijos gaminiai, ledai, kuriems patvirtintos valstybinės mažmeninės kainos) realizuojamos be antkainio. Nagrinėjamu laikotarpiu didžiausias antkainis buvo nustatytas degtinei (40° ir daugiau stiprumo) — 50%, konjakui — 25%, šampanui ir vynuogių vynams — 20%, palyginti su mažmenine kaina. Kitų prekių antkainio dydis daugiausia priklauso nuo to, kurios kategorijos įmonėse jos buvo parduodamos.

Pirktų prekių realizuoto antkainio suma priklauso daugiausia nuo degtinės, degtinės-likerio gaminių, vyno pardavimo apimties. Degtinės-likerio gaminių ir vyno realizavimo apimtis bei lyginamasis svoris vis mažėja. Tuo tarpu degtinės realizavimo apimtis ir lyginamasis svoris iki 1975 m. mažėjo, o nuo 1976 m. vėl pradėjo didėti. Šampano 1978 m., palyginti su 1971 m., parduota 6,3 karto daugiau. Didėja ir konjako realizavimas.

Dėl viso to realizuoto antkainio suma iš minėtų prekių iki 1976 m. vis mažėjo, o nuo 1976 m. pradėjo vėl didėti, nors ir nepasiekė 1971 m. apimties. 1971 m. realizuoto antkainio suma iš degtinės, degtinės-likerio gaminių, vyno, konjako ir šampano sudarė 52,7% visos realizuoto antkainio sumos, o 1975 ir 1978 m. — atitinkamai 23,3 ir 26,4%. 1972 m., palyginti su 1971 m., degtinės parduota 28,1% mažiau. Jeigu degtinės 1972 m. būtų parduota tiek, kiek ir 1971 m., tai realizuoto antkainio lygis būtų buvęs ne 15,08, bet 15,5%.

Realizuotas antkainis 1974 m. labiau padidėjo todėl, kad Lietkoopsąjungos valdyba tų metų viduryje patvirtino naują kainų sudarymo instrukciją, kuria vadovaujantis praktiškai šiek tiek padidėjo realizuoto antkainio suma. Realizuoto antkainio lygio sumažėjimui 1976 ir 1977 m. nemažos įtakos turėjo ne tik įmonių tinklo ir jo apyvartos struktūros pakitimai, bet ir tai, kad buvo mažiau realizuota alaus, nealkoholinių gėrimų. 1977 m., palyginti su 1975 m., alaus ir nealkoholinių gėrimų realizavimo apimtis sumažėjo atitinkamai 5,1% ir 21,6%, o jų dalis bendroje apyvartoje — 2,19 ir 0,46 punkto.

Be realizuoto antkainio dydžio, nemažą įtaką bendrųjų pajamų lygiui turi ir realizuotos prekybinės nuolaidos suma, kuri sudaro apie trečdalią visų bendrųjų pajamų. Realizuotos prekybinės nuolaidos suma priklauso ne tik nuo sunaudotų produktų ir parduotų pirktinių prekių vidinės struktūros, bet ir nuo to, ar gauna rajoniniai visuomeninio maitinimo susivienijimai ir ūkiskaitinės visuomeninio maitinimo įmonės visoms prekių grupėms padidintą prekybinės nuolaidos procentą.

Devintajame penkmetyje ir ypač pirmaisiais dešimtojo penkmečio metais dauguma rajkoopsąjungų ir rajkooperatyvų visuomeninio maitinimo įmonių gavo padidintas prekybines nuolaidas miltams, cukrui, tabako gaminiams, alui, mėšai, konditerijos gaminiams, žuviai. Ūkiskaitinės visuomeninio maitinimo įmonės dar neturi tiek sandėlių ploto, kad galėtų sukaupti ir laikyti reikiamas visų produktų ir prekių atsargas, todėl nemažą jų gautą iš rajkoopsąjungų ir rajkooperatyvų sandėlių. Šie savo naudai gali pasilikti iki 25% produkto ar prekės nuolaidos dydžio.

Be to, nagrinėjamu laikotarpiu dar ne visos visuomeninio maitinimo įmonės buvo sujungtos į ūkiskaitinius susivienijimus. Rajoniniai ūkiskaitiniai visuomeninio maitinimo susivienijimai sparčiau ėmė kurtis paskutiniaisiais devintojo ir pirmaisiais dešimtojo penkmečio metais. Tačiau iki 1978 m. pabaigos šis procesas dar nebuvo baigtas, ir dėl to visuomeninio maitinimo įmonės, priklausančios vartotojų kooperatyvams, negalėjo gauti minėtoms prekių grupėms padidintos prekybinės nuolaidos. Didėjant rajoninių ūkiskaitinių visuomeninio maitinimo susivienijimų skaičiui, realizuotos nuolaidos lygis, pradedant 1974 m., ėmė didėti.

Visuomeninio maitinimo įmonės gauna ne visų produktų ir prekių papildintą prekybinę nuolaidą. Tuo ir galima paaiškinti palyginti neaukštą vidutinį prekybinės nuolaidos lygį, nors daugelio pagrindinių produktų (miltų, cukraus, žuvies, mėsos) prekybinė nuolaida svyruoja nuo 20 iki 12%.

Reikia pažymėti, kad paskutiniais devintojo ir pirmaisiais dešimtojo penkmečio metais, palyginti su ankstesniais metais, daugiau naudota miltų, tabako, cukraus, mėsos. Per paskutiniuosius trejus nagrinėjamo laikotarpio metus miltų sunaudojimo padidėjimas sudarė 38,4% visos padidėjimo sumos per 1971—1978 m., cukraus — 46,2%, tabako — 60,6%, mėsos — 45,7%. Tuo tarpu alaus realizacijos apimtis nuo 1976 m. pradėjo mažėti.

Rajoniniai susivienijimai yra suinteresuoti plėsti alaus ir tabako gaminių pardavimo ir cukraus bei miltų suvartojimo apimtį visuomeniniame maitinime. Ypač tai pasakytina apie tris pirmąsias prekių grupes, kurių pardavimas arba suvartojimas reikalauja palyginti mažai darbo sąnaudų, dėl to ir jų rentabilumas yra didelis. Reikia, kad aukštesnės prekybinės nuolaidos būtų nustatomos daug darbo reikalaujantiems produktams — bulvėms, daržovėms, žuviai. Prekybinės nuolaidos atskiriems produktams ir prekėms turėtų būti taip diferencijuotos, kad kartu su antkainiu jos užtikrintų rentabilias sąlygas visų arba nors daugumos valgių gamybai.

Siekiant padidinti Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo realizuotų nuolaidų apimtį, būtina baigtį jungti Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo įmones į ūkiskaitinius susivienijimus ir pasiekti, kad visų rajkoopsąjungų ir rajkooperatyvų ūkiskaitiniai visuomeninio maitinimo susivienijimai gautų didesnę prekybinę nuolaidą toms prekių grupėms, kurioms ji yra papildinta.

Apibendrinant galima padaryti išvadą, kad Lietkoopsąjungos visuomeniniame maitinime devintojo penkmečio metais staigiai padidėjus savos gamybos produkcijos lyginamajam svoriui bendroje apyvartoje, ūkinės-finansinės veiklos rodikliai pablogėjo ir tik dešimtojo penkmečio metais vėl pradėjo gerėti. Mažėjant savos gamybos produkcijos darbo imlumui, nežymus jos dalies didėjimas bendroje apyvartoje jau nedaro bent kiek didesnės įtakos gamybos ir cirkuliacijos kaštų lygiui. Jeigu artimiausiu metu savos gamybos produkcijos vidinėje ir pirktų prekių struktūroje neįvyks kokių nors žymesnių poslinkių, tai, esant kitoms sąlygoms toms pačioms, Lietkoopsąjungos visuomeninio maitinimo rentabilumo lygis turės nežymią didėjimo tendenciją, nes, stabilizavusis gamybos ir cirkuliacijos kaštų bei realizuoto antkainio lygiui, nežymiai didės realizuotos nuolaidos lygis.

Tačiau būtina ieškoti nepanaudotų rezervų ūkinės veiklos rodikliams gerinti — sparčiau koncentruoti kulinarijos produkcijos gamybą, tobulinti visuomeninio maitinimo valdymą, plėsti ir gilinti ūkiskaitą, gerinti darbuotojų materialinį skatinimą.

Vilniaus V. Kapsuko universitetas
Kauno vakarinis fakultetas
Prekybos ekonomikos katedra

Redakcinei kolegijai
įteikta 1979 m.
gruodžio mėn.

ИЗМЕНЕНИЕ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО ПИТАНИЯ В СИСТЕМЕ ЛИТПОТРЕБСОЮЗА В 1971—1978 гг.

В. Венграускас

Резюме

В статье рассматриваются изменения уровня рентабельности предприятий общественного питания Литпотребсоюза в 1971—1978 гг., анализируются причины резкого снижения уровня рентабельности в 1971—1972 гг. и повышения — с 1976 г.

Анализ изменения рентабельности предприятий общественного питания Литпотребсоюза за 1971—1978 гг. показал, что основной причиной его снижения в первые годы девятой пятилетки является резкое повышение доли собственной продукции в общем товарообороте. На изменение уровня рентабельности оказывали влияние такие факторы, как изменение объема, состава и структуры товарооборота, внутренней структуры собственной продукции, структуры сети предприятий общественного питания и др.

Несмотря на то, что уровень рентабельности предприятий общественного питания Литпотребсоюза имеет тенденцию роста, все же необходимо выявить неиспользованные внутренние резервы для его повышения.